

Mihail Sebastian
ORAȘUL CU SALCÂMI

Editura Hoffman

DTP: Hoffman Design

Tipar: Hoffman Print

Coperta: Mircea Dumitrescu

Pe copertă: Frederick Childe Hassam, *Grand Prix Day*

©Editura Hoffman, 2020, pentru prezenta ediție.

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN

Fax: 0249 460 218

Tel: 0740.984.910

www.EdituraHoffman.com

www.EdituraHoffman.ro

www.LibrariaHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SEBASTIAN, MIHAIL

Orașul cu salcâmi / Mihail Sebastian. -

Caracal: Editura Hoffman, 2020

ISBN 978-606-46-0955-7

821.135.1-31

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

ÎNTÂIUL SÂNGE

Când, într-una din ultimele zile ale aceluia februarie cu soare, Adriana, întoarsă la prânz de la școală, se opri în prag și spuse că „nu se simte bine”, doamna Dunea înțelese că ceva neobișnuit se întâmplă cu fata ei.

Nu o dureau nimic. Era doar palidă și își simțea ochii calzi.

Încercă a doua zi să se ducă la școală, dar se întoarse din stradă, se uită o clipă spre maică-sa, rămasă în poartă s-o petreacă, și fugi repede pe lângă ea, până în casă, să plângă pe coada pianului deschis.

Era bolnavă? Medicina domestică a familiei Dunea rămânea dezarmată în fața acestei paciente fără dureri și fără glas.

— Adriana, spune mamei ce te doare.

Nu știa. Era soarele de primăvară, prea curând venită? Era lumina dublă a dimineții și a zăpezii? Era mirosul acela putred și nou, a două anotimpuri ce se întâlneau?

Nu știa. Toate acestea sau poate altele, mai confuze, o ameteau. Pasul ei, de obicei mic și ferm, se deschidea acum leneș, înăbușit în covoare, și împiedicat parcă de o trenă imaginară, în scoborârea unei scări enorme. Adriana căută în registrul modest al cunoștințelor ei literare o imagine și o găsi: o infantă care se stinge de tuberculoză și singurătate, purtindu-și rochia de paradă în sala tronului, pustie.

Chemat din oraș, domnul Iuliu Dunea, care nu le cunoștea pe eroinele fetei lui, o întreabă părintește dacă nu cumva îi e deranjat stomacul. Nedelicatetea la care fata răspunse cu un hohot de plâns, aruncându-se în brațele mamei, care tocmai intra pe ușă. Părinții se întrebară din ochi, peste capul aplecat cu disperare între ei, și nu găsiră niciunul răspunsul așteptat. O clipă plânsul Adrianei stăruia, mai domol, și înduioșat de propria lui tragedie, în odaie...

Prudent, domnul Dunea retează scurt scena, bunul lui simț neîngăduindu-i să accepte în locul unei dureri de cap sau de picioare, pe care ar fi înțeles-o, o criză de lacrimi din senin.

— Prostii, zise. Am să trimit doctorul.

Spre seară, cu ziua care se ducea, exasperarea Adrianei scăzu. Se culcase și – în așternut, la acea oră neobișnuită – avu o senzație de moleșală, de maladie ușoară, de convalescență, senzație care îi amintea anumite seri de vacanță, anumite ceasuri petrecute în curte, pe șezlong, în așteptarea somnului care întârzia.

Îi întinse doctorului o mână moale și surâse. El o păstră în mâna lui și își consultă cu destulă neglijență ceasornicul, numărând bătăile pulsului. Nu era dispus să-și ia în serios bolnava, dar deveni atent când îi văzu trupul gol. Era al unui copil și avea totuși în liniile lui

drepte o ciudată trăsătură de asimetrie și destindere. Pieptul acela de băiat abia mai răsărit se rotunjea ușor în jurul celor două puncte roșii și avea în mișcarea regulată a respirației o înălțare aproape voluptuoasă de sân. Dacă Adriana n-ar fi ținut cu îndărătnicie plapuma mai sus de șolduri, doctorul ar fi văzut același tăcut efort către maturitate și în linia piciorului subțire de la gleznă la genunchi, dar plină și desenată precis pe pulpă.

Ridică ochii spre capătul opus al patului, de unde mama urmărea îngrijorată examenul și zâmbi cu înțeles.

— Mai nimic, mai nimic. Fata crește.

Și pentru că doamna Dunea ezită să înțeleagă, el stăruia.

— Înțelegeți? Adriana nu mai este un copil. Curând, foarte curând, are să fie o adevărată duduie.

Plictisită de vizita prea lungă a medicului, Adriana nu prinse pe moment înțelesul vorbelor lui. Și le repetă indiferentă în gând și – ca și cum de abia atunci, în murmurul ei interior, de ar fi prins realmente un sens – tresări.

O căldură moale îi trecu pe obraji și se răspândi prin tot corpul.

„Vai tu, ce bine!”, ar fi strigat Adriana, dacă în locul mamei, la căpătâi, ar fi vegheat Cecilia, colega ei de bancă, și ar fi bătut copilărește din palme. Încercă gestul. Dar un instinct sigur îi porunci să-l oprească la timp. Nu știa precis de ce, dar simți că este în bucuria ei un lucru nepermis. Vocea corectă a doctorului, zâmbetul stânjenit al mamei, tăcerea ce se făcuse brusc, toate acestea la un loc și încă ceva mult mai puternic și mai adânc decât gesturile lor, ceva care se desprindea din inima fetei și se urca în gâtlee, ca un gâlgăit nedistinct de sânge cald și râs nebun, îi spuseră că în fond

„Adriana nu mai este un copil”, cuvintele acestea simple, care într-un salon ar fi fost luate drept o politeță oarecare, ascundeau un mister pe care o fată cuviincioasă nu trebuie să-l priceapă în fața părinților ei.

Se surprinse deci cu mâna ridicată în aer și nu știu ce să facă cu ea. Căuta un gest convenabil, care, să sfârșească mișcarea începută și, pentru că nu găsi, își retrase brațul repede, cu o stângăcie speriată, de care mama și doctorul făcură haz. Adriana se temea de ei. Voia să fie singură. Se întoarse în așternut încet, lăsându-se pe coapsa dreaptă, bucură să-și simtă greutatea, privi frumos și spuse cu o voce caldă, alintată:

— Mi-e somn, mamă...

Zilele care urmară întâmplării acesteia fură insuportabile. Adriana amenința casa întreagă cu accesele ei de plâns, gata să se pornească la întâia vorbă, spusă prea tare sau prea încet, în odaia alăturată. În curte sau undeva prin vecini. Nu suferea zgomotele. Nu suferea liniștea. O indispucea umbra ștearsă a serii, când pe la ceasurile șase (era în martie) lucrurile din curte, privite prin fereastră, își pierdeau conturul. O enerva lumina dimineților, albă și crudă ca strălucirea bucății de fosfor, pe care odată, la pension, o tăiasă, profesoara pe o hârtie sugătoare. Soarele acela sunător ce inunda străzile ca o enormă revărsare de ape transparente o amețea și îi făcea rău.

Obrajii aveau o culoare veștedă, închisă aproape de ochi, rotunjită acolo în cearcăne mari și descrescând apoi până la colțul buzelor, unde săpa un surâs umbrat.

Dispozițiile fetei variau de la o clipă la alta. Era agitată, temându-se de zgomotul cel mai depărtat, îngrozită de propriul ei glas, respirând sacadat și grăbit ca după o

fugă fantastică, privind rătăcit în jur, oprindu-se atentă în mijlocul vorbei, ca și cum ar fi ascultat cum se dezleagă undeva înăuntrul ei o taină, revenind pe urmă cu, o grabă care nu se știa bine dacă vrea să scuze oprirea sau vrea să evite o explicație. Se mișca atunci febril, cu gesturi repezi, părăsind un lucru început pentru altul, de care uitase cu o zi înainte și pe care avea din nou să-l lase peste două minute, neîndemânatică și proastă, tipându-și enervarea prin toată casa, peste capul tuturor, până ce, obosită de efortul acesta, rușinată de aceste mici mizerii, se oprea brusc și izbucnea în plâns.

Avea atunci impresia că inima i se rupe și că tot sângele izbucnește de acolo într-o surdă hemoragie. Gândul o emoționa: se vedea neînțeleasă de toți, singură pe lume cu marea ei sfâșiere, sortită să moară la cincisprezece ani ca o floare în prima noapte caldă, prizonieră între pereții casei, între oamenii orașului și pe întinderea pământului, tristă și singură, numai ea, săraca. Și ofta.

Dar într-o noapte boala ei ciudată se dezlegă. Dintr-o sfârșeală, care nu-și dădea seama dacă era leșin sau somn, o trezi târziu după miezul nopții un fior. Adriana nu știa ce este: să fi atins din greșeală cu piciorul bara patului și răceala alamei să-i fi trecut pe trup ca o pânză de apă?

Simțea cum se desprinde înăuntrul ei o linie rece și cum se pierde treptat într-un clocot surd de căldură, cum se împotmolește această șuviță de frig într-o dogoare de sânge și cum ființa ei întreagă se mistuie ca într-o mare și singură văpaie. Era o senzație de alunecare înceată. Nicio asprime în trupul acela destrămat.

Simțea numai cum trăiește fără dimensiuni, într-o aceeași carne blândă și umedă, la fel de neprecisă pe pulpă, pe brațe, pe obraji, substanță elastică și moale, miez cald de pâine neîncepută, cartilaj crud de stridie palpitând într-un sânge care vrea să spargă și nu poate.

Ar fi vrut să strige. Nu de frică, dar i se părea că glasul ei tare ar fi fost acolo singura dovadă că trăiește și că, în efortul de a rosti un cuvânt, s-ar fi simțit întreagă cum se încordează și cum se rupe din această agonie, în care avea conștiința neclară că se pierde. Ar fi strigat cu nădejdea de a se regăsi. Tăcu totuși. Nu era capabilă de efort: ar fi istovit-o. Se lăsă prinsă mai departe în acea nesfârșită oboseală și se sorti învinsă nenorocului ei.

„Dacă mor?”

O lacrimă tremură între gene. Gândul o revolta. Nu, nu trebuie să moară aici, singură, fără știrea nimănui, nenorocită în nepăsarea nopții, sfârșindu-se de o durere fără nume, simțind că se duce și incapabilă totuși să se împotrivească ceasului din urmă, măcar cu un strigăt, măcar cu un suspin.

Își strânse pumnii – și îi găsi. Fu întâia senzație fermă în acea pierdere, îi lipi de coapse și îi apăsă băiețește în carne. Se afla, în sfârșit, mădular cu mădular, își refăcea corpul subțire între perne. Era o încordare cruntă, disperată, ce trebuia să-i înfrângă moleșeala, să-i descurce țesuturile adormite, să-i biciuiască membrele paralizate.

Se îndulci însă ceva în această rezistență și trupul se rotunji ca sub povara unei greutăți dinăuntru. Un alt-val de moleșeală zvâcni undeva în sânge, într-o palpitare domoală, rugătoare. Trebuia să se frângă ceva acolo. Corpul tot se învolbura în acea dureroasă voluptate de carne rănită. Fata

încercă slab o ultimă opintire. Apoi căzu moale între perne, depărtă leneșă picioarele, își lăsă capul pe piept și oftă înfrântă de plăcere și tristețe.

Simți cald pe pulpe și – depărtat, obscur – își aminti gustul sângelui.

CAPITOLUL II

„DAR NU VEZI CĂ AU ÎNFLORIT SALCÂMII?”

Întâmplarea trecuse fără alte complicații sentimentale. Mama Adrianei avea pentru crizele suferințelor ale fiicei ei aceeași înțelegere îngăduitoare și oarecum neatentă, pe care cu douăzeci de ani în urmă o avusese pentru propriile ei tulburări și taine: știa că au să treacă.

Dacă n-ar fi oprit-o un sentiment neobișnuit de jenă, i-ar fi spus foarte simplu fetei că supliciul acela fusese normal, că spaima are să treacă ușor, că toate acele deznădejdi inutile aveau să fie uitate și că într-o bună zi are să plece și ea din casa părintească, la brațul unui alt Iuliu Dunea și are să râdă de toate acele prostii, dacă le va mai ține minte.

Prefera însă să treacă peste cele întâmplate și să evite explicații greu de dat. Pentru ea, noua vârstă a Adrianei nu însemna decât o schimbare în igiena unui copil. Atât.

La drept vorbind, avusese totuși o clipă de emoție. Gândul că în aceeași casă începe să trăiască încă o femeie și că această femeie este propriul ei copil, trezea în sufletul ei împărțit între un început de gută, un bărbat bun și o fată cuminte, ceva dintr-o veche cochetărie, care o făcea să simtă nedeslușit și regretul tinereții ce pleca pentru totdeauna și orgoliul părintesc ai celei ce se ridica. În fața patului

Adrianei, Maria Dunea își aminti, ca la o margine de drum, tot ce fusese viața ei obscură de fiecare zi și oftă încet. Iar Adriana din această tulburare a mamei și din gravitatea cu care îi spusese să se odihnească, fiindcă trebuie să fie obosită (de unde știa că are nevoie de odihnă?), păstră credința că în întâmplarea din noaptea trecută era un lucru tainic și vinovat, un mister asemănător poveștii unui unchi plecat de tânăr în America și a cărui fotografie o țineau în casă, fără ca vreodată să îndrăznească cineva să-i spună cu glas tare numele, de față cu ea.

De aceea poate, seara când se culcă, strângându-se toată sub plapumă, avu senzația ascunsă că săvârșește un delict.

*

Câteva zile mai târziu Adriana se întorcea la școală. Nu era nici leneșă, nici alintată. Dar mama ei preferase să o țină mai mult pe lângă casă, în timpul acelor zile dificile: cunoștea curiozitatea cu care fetele de vârsta Adrianei se adună prin colțuri să-și spună cu voce joasă o mie de prostii pe care nu le înțeleg.

Doamna Dunea nu iubea misterele. Domnul Dunea nici pe atât.

O vreme fata fu ținută în apropierea lor, acasă, la cinematograful, sau la plimbare. Vizitele prietenelor, rare de altminteri, erau primite în prezența întâmplătoare dar infailibilă a unuia din părinți. Cât privește învățătura, nu era nicio primejdie.

Câteva săptămâni de lipsă de la „*Notre Dame d'Avignon*”, școală de limbi moderne, pictură și bune maniere, erau o pierdere reparabilă. Nici măcar premiul de

la sfârșitul anului nu era în primejdie. Adriana nu primise regulul acesta cu prea multă părere de rău. Ceea ce se petrecea cu ea însăși o interesa prea mult, ca să umble după o libertate cu care nu avea ce face. Glumelă de la școală, rivalitatea sau prietenia colegelor, simpatia lui Sœur Denise chiar – ce însemnau toate aceste lucruri, când ea se simțea gata să moară! Arunca asupra trecutului – trecutul ei de 15 ani, cu păpuși, caiete și – fleacuri – o privire obosită ca a acelor oameni care se întorc după o mare nenorocire, într-un oraș vesel, luminat și fără griji.

Totuși, în dimineața aceea, se ducea la școală cu bucurie.

Nu era curioasă să vadă: aștepta să fie văzută.

Căci ce puteau să-i spună ei fetele acelea care, toate la un loc, nu știau ce știa ea? Poate Margareta... Ea a fost totdeauna mai ciudată decât celelalte... Sau poate nici ea... Adriana nu se opri cum obișnuia altădată, în fața liceului de băieți. Nu o mai interesa banda aceea de zănateci, care urlau și se băteau, tocmai când se întorceau fetele de la școală, ca să-i vadă și să-i admire poate. Câțiva pași mai departe, un domn se înclină respectuos din pragul unei prăvălii:

— Am onoarea, domnișoară Dunea.

Adriana roși. În trecere, își privi în oglinda unei vitrine talia înălțată și obrazul tras. Altădată, nu mai departe decât acum două luni, i s-ar fi spus:

— Bună ziua, draguță.

Când intră în clasă, Sœur Denise începuse lecția.

O întrerupse totuși în cinstea ei, coborî de pe catedră, o mângâie pe păr și o săruta. Era o răsplată, pe care tânăra călugăriță o dădea numai la sfârșitul trimestrului, elevelor celor mai bune. Toată clasa vui de surpriză și invidie.

Galbena Lucreția Ginuleseu, preferata interimară a lui Sœur Denise, în timpul cât lipsise Adriana, tremură de necaz. Ar fi roșit de mânie: pielea ei galbenă totdeauna nu-i permitea însă variații de culoare. Numai Adriana rămase insensibilă. Ea era deasupra acestor copilării și, dacă demnitatea ei de convalescentă i-ar fi permis, ar fi surâs.

În bancă răspunse entuziasmului Ceciliei Coteanu cu o strângere de mână obosită. Își scoase, cu mișcări încete, blöcul, linia și creionul, dezlipi o hârtie albă și scrise pe marginea ei de sus, caligrafic, cu litere mari și rare: Adriana Dunea, 8 aprilie.

(Aprilie? Să nu fi înflorit încă salcâmi pe bulevard sau a trecut pe lângă ei, fără să-i vadă? E și greu să observi toate lucrurile, când ești atât de obosită. Nici pe domnul Popescu nu l-ar li văzut, dacă nu i-ar fi strigat el:

„Am onoarea, domnișoară Dunea!” Ce nostim era!)

Din spate o colegă îi strecură o hârtie. Adriana citi: „Mi-a adus papa un *jersey* ca al tău, de la București, lavabil și cu dungi roșii. Să vezi ce drăguț. Vii după-masă să-l vezi?”

Adriana ridică din umeri plictisită și încercă să deseneze.

— Știi ce-a spus Gelu aseară? Că femeile sunt niște năpârci și că el...

— Vă rog, Coteanu nu mă lasă să lucrez.

Se făcu un moment de liniște. Adriana își pâra pe cea mai bună prietenă. Toate capetele se întoarseră surprinse spre banca ei.

O rumoare de indignare și satisfacție urmă întâiului moment de uluială: se dovedea deci inima neagră a unei premiante și se despărțeau cele mai bune prietene din școală.